

יוסף צבי רימון

ראש הישיבה ורב המרכז האקדמי לב

רבה של אלון שבות דרום

נשיא סולמות ולאופק

רחוב קבוצת אברהם 10

אלון שבות 9043300

משרד: 02-9933644

נייד: 052-5456060

פקס: 153-2-9933644

rimonim613@gmail.com

בס"ד, י"ד בכסלו ה'תשפ"ד

נפילת אפיים בעזה כשאיין ספר

תורה

שאלה:

בעזה אין פלאפונים אבל חיילים כותבים מכתבים. וזהו שאלה של חייל בעזה (שלמה) השואל במכתבו:

אין לנו ספר תורה. בדרך כלל לא נופלים אפיים כשאיין ספר תורה. אולם, הסיבה היא, שצריך להשתחוות לפני ה'. לפי זה, כיוון שהשכינה נמצאת במחנה צבאי, כפי שמבואר בפסוקים, האם ניתן ליפול אפיים במחנה הצבאי שלנו בעזה, גם כשאיין ספר תורה?

תשובה:

דין זה לא הוזכר בגמרא וברוב הראשונים, אולם בעל הרוקח (שכ"ד) כתב שאין ליפול על פניו כשאיין ספר תורה, וכתב סימן לדבר, שביהושע (ז', ו') כתוב "ויפול על פניו לפני ארון ה'" - משמע שהנפילה היא כשיש ספר תורה.

אמנם, ברור שאין זה פשוט הפסוקים. מן הפסוקים ניתן להסיק שכאשר נמצאים לפני ארון ה' ממילא מתבקשת נפילה, אבל לא כתוב שאין ליפול כשאיין ארון ה'. ואכן, הבית יוסף (קל"א) כתב על דברי הרוקח "אם קבלה נקבל, ואם לדין יש תשובה!". למרות זאת, הרמ"א (קל"א, ב') פסק את דברי הרוקח:

"אין נפילת אפיים אלא במקום שיש ארון וספר תורה בתוכו, אבל בלא זה אומרים תחינה בלא כיסוי פנים".

יש סברה בדברי בעל הרוקח, כיוון שבכל מקום שישנה התגלות של הקב"ה ישנה נפילה, כפי שמצאנו אצל אברהם (בראשית י"ז, ג'), אצל עם ישראל (במדבר, כ', ו') בנפילת העם אצל אליהו (מלכים א', י"ח, ל"ט) ועוד רבות (ר"י מדן). אמנם, כאמור, אין הדבר הכרחי, וייתכן שכאשר ישנה התגלות יש חובת נפילה, אבל אולי מותר ליפול גם כשאיין התגלות.

היה מקום אף לומר הפוך. תפילה הנורמלית מול ה' היתה צריכה להיות בנפילה, והחידוש איננו התפילה בנפילה אלא התפילה בעמידה; כל מציאות של "לפני ה'" (גם ללא ספר תורה) היתה צריכה בפשטות להביא לנפילה, אלא שהותר לנו להתפלל בעמידה (ר"י בן נון)! ואכן, ישנם מקומות שלא נהגו כדעת הרוקח, ונהגו ליפול אפיים גם כשאיין ספר תורה (ברכי יוסף שם ועוד, הרב סולובייצ'ק, נפש הרב עמוד קלד).

אמנם, הרמ"א, כאמור, פסק שכשאיין ספר תורה לא נופלים אפיים, וכך פסק גם המשנה ברורה.

יוסף צבי רימון

ראש הישיבה ורב המרכז האקדמי לב

רבה של אלון שבות דרום

נשיא סולמות ולאופק

רחוב קבוצת אברהם 10

אלון שבות 9043300

משרד: 02-9933644

נייד: 052-5456060

פקס: 153-2-9933644

rimonim613@gmail.com

ומכאן לשאלתנו: האם ניתן ליפול אפיים במחנה צבאי? התורה מעידה כי שכינה נמצאת במחנה צבאי "כי ה' אֶל־לְהִידֵךְ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶיךָ לְהַצִּילְךָ וְלִתֵּת אִיבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קְדוֹשׁ וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֲרֹת דָּבָר וְשָׁב מֵאֲחֵרֶיךָ". האם יש צורך דווקא בספר תורה או שניתן לומר שמציאות שכינה אחרת, מאפשרת נפילת אפיים?

הרב טיקוצ'נסקי ('ספר ארץ ישראל', סימן א', אות ט') כותב, שבירושלים, הנחשבת כ"לפני ה'", נוהגים ליפול אפיים גם בלי ספר תורה. הגרשז"א (באישי ישראל כ"ה, הערה לט) סבור שהדבר אמור רק בעיר העתיקה, אולם, מדברי הרב טיקוצ'נסקי נראה שבכל ירושלים נוהגים ליפול אפיים.

בכל אופן, במחנה צבאי, אכן כתוב במפורש שהשכינה שרויה שם, כפי שראינו ה' א-לקיך מהתהלך בקרב מחניך". ממילא, בהתאם למנהג ירושלים, ניתן להסיק שניתן ליפול אפיים במחנה צבאי (כמו בירושלים העתיקה, וקל וחומר מירושלים של ימינו).

יש לצרף לכך פוסקים חשובים, הסוברים שאם יש ספרי קודש אחרים נהגו להקל (שיירי כנסת הגדולה קל"א, ובשו"ת ששלו או"ח סימן מ"ו; שו"ת אגרות משה ח"ה, סימן כ', אות ה'; 'ארחות רבינו' ח"א, עמ' ס"ז, בשם הסטייפלר. אמנם, בדרך החיים דיני תחנון ה' סבר ששאר ספרים אינם מועילים. ועיין כף החיים קל"א ס"ק מה), ותמיד ישנם ספרי קודש מסוימים בקרב החיילים. אמנם, זהו רק צירוף, כי שכינה במחנה הצבאי זהו דבר הרבה יותר משמעותי מאשר בית שיש בו ספרים (מעין זו בספק נהר פקוד קל"א, שער המפקד אות א, ביחס לירושלים).

למעשה: במחנה צבאי ניתן ליפול אפיים גם ללא ספר תורה, כיוון ששכינה שרויה במחנה צבאי. ואני יכול להעיד, כי בביקור אצל חיילים במחנות צבאיים רבים בשבועות האחרונים, ניתן ממש לחוש בשכינה הנמצאת במחנה, ונראה שנפילת אפיים ללא ספר תורה ממחישה יותר בקרב החיילים הבנה זו ש"ה' א-לקיך מהתהלך בקרב מחנה, להצילך ולתת אויבך לפניך", ותחושה זו, היא חלק מרכזי ממלחמת מצווה, שמחדירה בנו, שבמלחמה שלנו, את מלחמת ה' אנחנו עושים (עיין רמב"ם, הלכות מלכים פ"ז הט"ו)! ה' נמצא אתנו, ה' נלחם אתנו "להצילך, לתת אויבך לפניך", ובע"ה ננצח במלחמה!

בע"ה שתזכו להמשיך להילחם בעוז ובגבורה, שצה"ל יצליח להביס את האויב האכזרי, להכניעו ולהשפילו, שיחזור כבוד לכנסת ישראל "ובכן, תן כבוד ה' לעמך", שתחזרו בריאים ושלמים בנפש ובגוף, ושנזכה לשבת בשלום, באחדות ובאהבה בארצנו הקדושה,

יוסף צבי רימון